

RAI-järjestelmän käyttöönotto Palvelukeskus Sampolassa

Koulutustilaisuuden järjestäminen palvelutalon työntekijöille

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Sairaanhoitaja

kevät 2023

Kirsi Lustig

Sairaanhoitaja		Tiivistelmä
Tekijä	Kirsi Lustig	Vuosi 2023
Työn nimi	RAI-järjestelmän käyttöönotto Palvelukeskus Sampolassa. Koulutustilaisuuden järjestäminen palvelutalon työntekijöille	
Ohjaaja	Kaisa Seppälä	

Opinnäytetyö on Palvelukeskus Sampolan tilaama opinnäytetyö, jossa tarkoituksena oli järjestää Palvelukeskus Sampolan työntekijöille koulutustilaisuus RAI-järjestelmän käyttöönotosta. Palvelukeskus Sampola on Kuurojen Palvelusäätiö sr:n alainen palvelukeskus, jossa on palvelutalo ja työkeskus. Palvelukeskus Sampola tuottaa vammaispalvelulain mukaista asumispalvelua kuuroille, kuurosokeille ja viittomakielisille asiakkaille. Palvelutalossa työskentelee sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia, joista osa on viittomakielisiä.

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista vaatii, että asiakkaiden toimintakykyä on arvioitava säännöllisesti käyttäen RAI-toimintakykyarvioita. Palvelukeskus Sampolan asiakkaat eivät kuulu iäkkäiden palvelujen piiriin, mutta monet asiakkaiden kotikunnista vaativat jo toimintakyvyn säännöllistä arvioimista. RAI-toimintakykyarvio on päätetty ottaa käyttöön kaikissa Kuurojen Palvelusäätiön alaisissa palvelukeskuksissa ja sen käyttöä ollaan aloittelemassa myös Palvelukeskus Sampolassa. Palvelukeskus Sampolassa on käytössä kehitysvammaisille suunnattu inter-RAI-ID. Tavoitteena oli, että koulutuksen jälkeen Sampolassa olisi mietittynä käytänteet siitä, miten RAI-toimintakykyarvioiteja jatkossa asiakkaille tehdään.

Opinnäytetyö tehtiin toiminnallisena opinnäytetyönä, jossa tarkoituksena oli koulutustilaisuuden järjestäminen Sampolan palvelutalon työntekijöille. Opinnäytetyön teoriaosuudessa keskityttiin koulutustilaisuuden suunnitteluun, järjestämiseen ja arviointiin, myös viittomakielen vaikutus koulutuksen järjestämiseen huomioitiin. Koulutustilaisuudessa työntekijät saivat perustietoa toimintakyvystä, sen luokittelusta, RAI-arviointien teosta ja pääsivät kokeilemaan RAI-järjestelmän käyttöä käytännössä. Koulutustilaisuudessa keskusteltiin myös Sampolan RAI-käytännöistä ja sovittiin perusasioita, miten jatkossa RAI-arvioinnit tullaan toteuttamaan. Nämä olivat työlle etukäteen asetettuja tavoitteita, jotka saavutettiin koulutustilaisuudessa. Koulutustilaisuudesta saatu palaute oli positiivista ja samanlaisia koulutuksia toivottiin jatkossa myös lisää.

Avainsanat	Toimintakyky, RAI-välineistö, toimintakykyarvio, koulutustilaisuuden järjestäminen, viittomakieliset
Sivut	27 sivua ja liitteitä 2, 3 sivua

This thesis was commissioned by Service Center Sampola. The purpose of this thesis was to organize a training session on the introduction of the RAI system for the employees of Sampola service housing unit. Service Center Sampola is a unit under The Service Foundation for the Deaf, and it includes a service house and a work center. Sampola produces housing services for deaf, deaf-blind and people speaking a sign language in accordance with the Disability Services Act. The service center employs social and health care professionals and some of them are speaking sign language as well.

The Act on supporting the functional capacity of the elderly population and on social and health care services for the elderly requires that clients' functional performance must be assessed regularly using the RAI assessment system. The customers of the service center are not included in the scope of services for the elderly, but many of the customers' home municipalities already require a regular assessment of functional capacity. It has been decided that the RAI functional ability assessment will be introduced in all service centers under The Service Foundation for the Deaf, and service center Sampola will also participate in the use of RAI assessment. Sampola is using the inter-RAI-ID for people with intellectual disabilities. The goal of the training session in Sampola was to encourage the employees of the service center to think about their practices of carrying out the RAI performance evaluations for customers in the future.

This thesis was carried out as a practice-based I thesis with the purpose of organizing a training event for the employees of the Sampola Service house. The theoretical part of the work focuses on the planning, organization and evaluation of the training session. The effect of sign language on the organization of the training session is also taken into account. During the training session the employees received basic information about functional performance, its classification, the performance of RAI assessment system. In addition, they were also able to try out the use of the RAI system in practice. Sampola's RAI methods were also discussed during the training session, and the basic guidelines for the evaluations and their execution were agreed upon. These were the goals that were set in advance before the training, and they were also achieved during the session. The feedback received from the training event is positive and the participants wish that similar trainings would be arranged in the future.

Keywords Functional performance, RAI assessment system, assessment of functional performance, training event, sign language users

Pages 27 pages and 2 appendices, 3 pages

Sisällys

1	JOHDANTO.....	1
2	OPINNÄYTETYÖN TAVOITE, TARKOITUS, TILAAJAN ESITTELY JA TIEDONHAKU.....	2
2.1	Tilaaajan esittely	2
2.2	Opinnäytetyön tiedonhaku	3
3	Toimintakyvyn arviointi	4
3.1	Toimintakyvyn ICF-luokitus	5
3.2	Toimintakyvyn ulottuvuudet.....	5
3.3	RAI-järjestelmä toimintakyvyn arvioinnin välineenä	7
3.4	RAI-arvioinnin toteuttaminen	8
4	Koulutuksen järjestäminen viittomakielisille ammattilaisille.....	10
4.1	Koulutuksen suunnittelu	11
4.2	Koulutuksen arviointi	13
4.3	Kehittämistoiminta ammatillisessa yhteisössä	14
4.4	Viittomakieliset ja viittomakielelle tulkkaus	15
5	RAI-toimintakykyarvio koulutuksen suunnittelu, toteutus ja arviointi	16
5.1	Koulutustilaisuuden suunnittelu	17
5.2	Koulutuksen rakenne	18
5.3	Koulutustilaisuuden kuvaus	19
5.4	Koulutustilaisuuden arviointi	20
6	Pohdinta	21
6.1	Opinnäytetyön tulokset	22
6.2	Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus.....	23
6.3	Opinnäytetyön merkitys omalle ammatilliselle kehitymiselle	24
	Lähteet.....	25

Liitteet

- Liite 1 Koulutustilaisuuden aikataulu
Liite 2 Koulutuksen palautelomake

1 JOHDANTO

Kuurojen Palvelusäätiöllä on toimipaikkoja eri puolella Suomea. Yksi niistä on Palvelukeskus Sampola, joka sijaitsee Hämeenlinnassa. Palvelukeskus Sampolassa on palvelutalo ja työkeskus. Palvelutalossa asuu eri ikäisiä kuuroja, kuurosokeita, viittomakielisiä ja eri tavoin kommunikoivia asiakkaita. Monilla asukkaista on myös erilaisia perussairauksia, jotka vaikuttavat heidän toimintakykyynsä. Palvelukeskus Sampolassa ollaan ottamassa käyttöön RAI-järjestelmää. (Kuurojen Palvelusäätiö, 2022) ”RAI-järjestelmä on standardoitu tiedonkeruun ja havainnoinnin välineistö, joka on tarkoitettu iäkkäiden palvelujen tai kehitysvamma palvelujen asiakkaan palvelutarpeen arviointiin ja hoito-, kuntoutus- ja palvelusuunnitelman laatimiseen” (THL, 2022a).

Kuurojen Palvelusäätiön sisäisessä Intranetistä kerrotaan: RAI:n käyttö tulee pakolliseksi iäkkäille suunnatuissa palveluissa vuoden 2023 alkupuolella. Sampolassa ei varsinaisesti ole vanhuksille suunnattuja palveluja, mutta monien asiakkaiden kotikunnat alkavat vaatia RAI-toimintakykyarvion tekemistä heidän asiakkailleen. Palvelukeskus Sampolassa on käytössä kehitysvammaisille suunnattu RAI-välineistö ja sen käyttöä ollaan nyt aloittelemassa. RAI-järjestelmä ei ole aikaisemmin ollut Palvelukeskus Sampolassa käytössä, joten se on työntekijöille uusi tapa arvioida asiakkaiden toimintakykyä, terveydentilaa ja hoidon osia alueita. RAI-arviointien myötä asiakkaista saadaan uutta tietoa ja heidän toimintakykyään tullaan seuraamaan säännöllisemmin, jolloin voidaan huomata asioita, joihin arjessa olisi hyvä kiinnittää enemmän huomiota sekä tarjota tukea ja apua asiakkaalle paremmin.

Palvelukeskus Sampolan sisäisessä Intranetistä selviää, että Sampolassa asiakkaat on jaettu kahteen tiimiin. Tiimiin kuuluu aina sairaanhoitaja sekä ohjaaja. Tiimin sisällä asiakkaille nimetty vielä omaohjaajat, jotka vastaavat enemmän kyseisen asiakkaan asioista. Tarkoituksena olisi, että jatkossa Sampolassa sairaanhoitajat ja omaohjaajat tekevät omille asiakkailleen RAI-toimintakykyarvioita. Kun kaikki työntekijät saavat saman koulutuksen ja tiedon samantyyppisenä, toivotaan sen auttavan siihen, että arvioinnit tehdään asiakkaille samalla tavalla ja tulokset ovat sitä kautta luotettavampia. Luotettavalla asiakkaiden arvioinnilla myös tulokset ovat paremmat ja niitä päästäisiin paremmin hyödyntämään.

2 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE, TARKOITUS, TILAAJAN ESITTELY JA TIEDONHAKU

Opinnäytetyö on Kuurojen Palvelusäätiön alaisen Palvelukeskus Sampolan tilaama ja tehty yhteistyössä heidän kanssaan. Opinnäytetyön tavoitteena on saada RAI-toimintakykyarvioiden käyttäminen Sampolassa aluilleen ja miettiä yhdessä käytänteitä, kuinka jatkossa RAI-arvioinnit toteutetaan.

Opinnäytetyön tarkoituksena on järjestää Palvelukeskus Sampolan palvelutalon työntekijöille koulutustilaisuus, jossa heille kerrotaan toimintakyvyn arvioinnista sekä RAI-arviointi prosessista. Tavoitteena on, että tämän jälkeen työntekijöillä olisi perustiedot aiheesta, jonka jälkeen, he voivat alkaa toteuttaa RAI-arviointeja omaohjattaville asiakkaille sekä käytännöt RAI-arviointien tekoon olisivat mahdollisimman yhtenäiset kaikilla ohjaajilla. Koulutuksessa mietitään yhdessä, miten jatkossa RAI-arvioinnit toteutetaan, käydään aikataulut läpi, sovitaan kuka vastaa uusien työntekijöiden perehdyttämisestä ja miten vakituiset työntekijät saavat päivitettyt tiedot aiheesta.

Opinnäytetyötä ohjaavat kysymykset:

Miten järjestetään koulutustilaisuus ammattilaisille?

Millaiset käytännöt tukevat Sampolan RAI-arviointien tekoa luotettavasti ja yhdenmukaisesti?

2.1 Tilaajan esittely

Kuurojen Palvelusäätiö sr on sosiaalialan järjestö. Kuurojen Palvelusäätiöllä on seitsemän palvelukeskusta eri puolella Suomea, näistä yksi on Palvelukeskus Sampola Hämeenlinnassa, joka on tämän opinnäytetyön tilaaja. Kuurojen Palvelusäätiö tuottaa viittomakielistä palvelua kuuroille ja kuurosokeille. (Kuurojen Palvelusäätiö, n.d.-a)

Palvelukeskus Sampola sijaitsee Hämeenlinnassa ja se tuottaa vammaispalvelulain mukaista asumispalvelua kuuroille ja kuurosokeille. Asumispalveluihin asiakkaat tarvitsevat kunnan maksusitoumuksen, muut elämiseen liittyvät kustannukset he maksavat itse. Asuminen Sampolassa tapahtuu omissa asunnoissa, ryhmäasunnoissa tai tukiasunnoissa Sampolan läheisyydessä. Palvelukeskus Sampolassa on myös työkeskus, jossa työ on tavoitteellista työllistymistä tukevaa toimintaa ja työtehtävät suunnitellaan asiakkaille yksilöllisesti. Henkilöstö Sampolassa on viittomakielen taitoisia ja palvelutalon puolella henkilöstö on paikalla ympäri vuorokauden. Sampolassa tuotetaan myös kotiin annettavia palveluja. (Kuurojen Palvelusäätiö, n.d.-b)

Palvelukeskus Sampolan sisäisessä Intranetissä on esitelty palvelutalon työntekijät. Palvelukeskus Sampolassa palvelutalon puolella työskentelee sairaanhoitajia, toimintaterapeutti lähihoitajia, viittomakielen ohjaajia sekä henkilökohtaisia avustajia. Osa työntekijöistä on äidinkieleltään viittomakielisiä ja muiden työntekijöiden viittomakielen osaaminen vaihtelee alkeista viittomakieltä ensi kielenä oppineisiin. Jatkossa RAI-arviointeja asiakkaille tekevät asiakkaiden omaohjaajat, jotka ovat ammatiltaan sairaanhoitajia tai lähihoitajia, sen takia koulutuksessa ei muita ammattiryhmiä ole mukana.

Sampolan palvelutalossa asuvat asiakkaat ovat pääsääntöisesti kuuroja tai kuurosokeita. Käytössä olevia kieliä ja kommunikointitapoja on monia erilaisia: viittomakieli vapaaseen tilaan sekä taktiilisti viitottuna, puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointimenetelmät, kuten Bliss. Asiakkailta on erilaisia perussairauksia ja vammoja. Sampolassa asukkaat on jaettu kahteen tiimiin ja tiimin sisällä jokaisella asiakkaalla on määritelty oma ohjaaja. (Kuurojen Palvelusäätiö, 2022)

2.2 Opinnäytetyön tiedonhaku

Opinnäytetyön tiedonhaku on aloitettu jo ennen opinnäytetyön kirjoittamisen aloittamista. Tietoa on haettu kotimaisista ja ulkomaisista lähteistä, painetusta sekä sähköisistä lähteistä. Lähteitä valittaessa on arvioitu niiden luotettavuutta. Tietoa on etsitty esimerkiksi seuraavista tietokannoista Cinahl ja Medic. Hämeen ammattikorkeakoulun kirjaston työntekijöiltä sekä Hämeenlinnan kaupungin kirjaston työntekijöiltä on pyydetty apua

aiheeseen liittyvien kirjojen etsimisessä. Lähteet on rajattu alle 15 vuotta vanhoihin lähteisiin.

Asiasanoina haussa on käytetty sanoja toimintakyky, toimintakyvyn arviointi, toimintakyvyn ICF-luokitus, RAI-järjestelmä, DomaCare, koulutustilaisuus, koulutustilaisuuden järjestäminen ja arviointi, viittomakieliset, viittomakielelle tulkkaus. Internet-sivujen luotettavuutta on pyritty arvioimaan hakuja tehdessä. RAI-järjestelmästä löytyi tietoa hyvin vähän muista lähteistä kuin Terveystieteiden ja hyvinvointilaitoksen (THL) sivuilta, mutta koska THL vastaa Suomessa RAI-välineistöistä, on THL:n ajateltu olevan riittävä lähde opinnäytetyötä tehdessä. Tilaajaa esiteltäessä on pyritty löytämään taustalle myös lähde, vaikka opinnäytetyön tekijällä olisi tiedot itsellään jo valmiina.

Aikaisemmin RAI-järjestelmän käyttöönotosta on tehty muutamia opinnäytetöitä Suomessa, opinnäytetyöntekijä on lukenut niitä läpi ja niistä on otettu vinkkejä, miten käyttöönotto saataisiin toteutettua mahdollisimman selkeästi. Myös tiedonhaussa on pyritty käyttämään aikaisemmin tehtyjä opinnäytetöitä apuna ja saamaan sitä kautta vinkkejä hyvistä lähteistä.

3 Toimintakyvyn arviointi

Toimintakykyä voidaan kuvailla eri näkökulmista, esimerkiksi ICF-luokituksen tai toimintakyvyn ulottuvuuksien kautta. Toimintakyky kertoo, kuinka ihminen selviytyy itselleen tärkeissä tai välttämättömissä jokapäiväisistä toiminnoista elinympäristössään. Tällaisia toimintoja ovat esimerkiksi työ, opiskelu, vapaa-aika, harrastukset sekä itsestä huolehtiminen. Toimintakykyä voidaan tukea esimerkiksi asuinympäristöllä, muiden ihmisten tuella ja erilaisilla palveluilla. (THL, 2022b) Toimintakykyä voidaan jäsentellä ja luokitella hyvin moni eri tavoin ja tähän opinnäytetyöhön on valittu muutama erilainen luokittelutapa kuvailemaan toimintakyvyn laajaa käsitettä. Toimintakyvyn arvioimiseen on paljon erilaisia mittareita (THL, 2023a), Kuurojen Palvelusäätiöllä on käytössä RAI-järjestelmä toimintakyvyn arvioimiseen, joten tässä opinnäytetyössä keskitytään vain siihen puhuttaessa toimintakyvyn arvioimisesta (Kuurojen Palvelusäätiö, 2022).

3.1 Toimintakyvyn ICF-luokitus

The International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF) on yksi WHO:n kansainvälisistä luokitusmittareista, jolla kuvaillaan toimintakyvyn, toimintarajoitteiden sekä terveyden vaikutuksia yksilön elämässä. Kaikki WHO:n jäsenmaat vahvistivat sen kansainväliseksi standardiksi vuonna 2001. (WHO, n.d.) ICF-luokituksessa toimintakykyä kuvaillaan kolmen eri osa-alueen kautta. Näistä kolmesta eri osa-alueesta ensimmäisessä kuvaillaan toimintakykyä ruumiin tai kehon rakenteiden ja toimintojen kautta. Toisessa toimintakykyä arvioidaan suoritusten ja osallistumisen osalta ja kolmannessa toimintakykyyn vaikuttavia ympäristötekijöitä. (WHO, n.d.)

ICF-luokituksessa huomioidaan toimintakyvyn muutoksissa koko tapahtumaketju, esimerkiksi mikäli asiakas sairastuu, voi se vaikuttaa kehon rakenteisiin tai toimintoihin, tämä taas vastaavasti vaikuttaa suoriutumiseen ja osallistumiseen. Tähän koko tapahtumaketjuun vaikuttavat myös yksilötekijät sekä ympäristötekijät. Näitä voivat olla esimerkiksi asiakkaan oma motivaatio tai luonne sekä ympäristö tuki, asenteet, apuvälineet, asuinympäristö. Asiakkaiden suorituksia voidaan arvioida myös kahdesta eri näkökulmasta, miten asiakas suoriutuu (suoritusaso) ja mihin hän oikeasti pystyisi (suorituskyky) mikäli olosuhteet olisivat suotuisat. (Pohjolainen & Saltychev, 2015)

3.2 Toimintakyvyn ulottuvuudet

Toimintakyvyn eri ulottuvuudet ovat yhteydessä toisiinsa ja niihin kaikkiin vaikuttaa myös ympäristö, yksilön henkilökohtainen terveydentila sekä muut ominaisuudet. Toimintakyvyn ulottuvuuksia jaotellaan vähän eri tavoin eri lähteissä, THL:n sivuilla toimintakyky jaotellaan neljään ulottuvuuteen, jotka ovat fyysinen toimintakyky, psyykinen toimintakyky, kognitiivinen toimintakyky ja sosiaalinen toimintakyky.

Fyysinen toimintakyky kertoo, millaiset fyysiset valmiudet ihmisellä on selviytyä jokapäiväisistä arjen tehtävistä. Fyysiseen toimintakykyyn vaikuttavat muun muassa lihasvoima ja -kestävyys, kestävyyskunto, nivelten liikkuvuus, kehon asennon ja liikkeiden

hallinta sekä näitä koordinoivan keskushermoston toiminta. Fyysiseen toimintakykyyn katsotaan kuuluvan usein myös aistitoiminnot kuten kuulo ja näkö. (THL, 2022b)

Psyykinen toimintakyky kertoo, millaiset voimavarat asiakkaalla on selviytyä arjen haasteista ja kriisitilanteista. Psyykkisen toimintakyvyn kuuluu myös mielenterveys, psyykinen hyvinvointi ja elämänhallinta, lisäksi myös kykyä vastaanottaa ja käsitellä tietoa, tuntea, kokea ja muodostaa käsityksiä itsestä ja ympäristöstä sekä kykyä suunnitella elämää ja tehdä siihen liittyviä ratkaisuja ja päätöksiä. (THL, 2022b)

Kognitiivisella toimintakyvyllä tarkoitetaan tiedonkäsittelyn eri osa-alueita sekä näiden yhteistoimintaa, jotka vaikuttavat ihmisen kykyyn suoriutua arjessa. Tiedon vastaanottaminen, käsitteleminen, säilyttäminen ja käyttö ovat kognitiivisia toimintoja. Kognitiivisia toimintoja ovat esimerkiksi muisti, oppiminen, tarkkaavaisuus, hahmottaminen, ongelman ratkaisu ja toiminnan ohjaus. (THL, 2022b)

Kognitiivisen kyvykkyyden on arvioitu kehittyvän noin 20-vuotiaaksi asti, ikääntyessä vastaavasti kognitiiviset kyvyt alkavat laskea. Esimerkiksi prosessointinopeuden on tutkittu alkavan laskea jo 30–40 vuoden ikäisillä ja se laskee koko ajan läpi vanhuuden. Tästä seuraa, että monet kognition osa-alueet alkavat laskea keski-ikässä ja 60 ikävuoden jälkeen alkaa selkeämpi heikkeneminen. Muistin osa-alueista tiedostamattomampi proseduraalinen eli taitomuisti säilyy yleensä paremmin, mutta deklaraatiivisessa muistissa eli säilömuistissa tapahtuu selkeämpää huonontumista 60 ikävuodesta eteenpäin. (Vuoksimaa, 2019)

Sosiaalinen toimintakyky kuvaa ihmisen sosiaalisia vuorovaikutussuhteita muihin ihmisiin, kuinka hän toimii ja osallistuu sosiaalisen verkoston, ympäristön, yhteisön ja yhteiskunnan välisissä dynaamisissa vuorovaikutussuhteissa (THL, 2022b). Sosiaaliselle toimintakyvyllä ei ole yhtä määritelmää, se kuvailee henkilön kykyä toimia erilaisissa tilanteissa ja yhteisöissä toisten ihmisten kanssa. Sosiaaliset taidot ovat osa sosiaalista toimintakykyä. Sosiaaliseen toimintakykyyn vaikuttavat usein muutokset muiden toimintakyvyn osa-alueilla, esimerkiksi huonontunut liikuntakyky tai muisti saattaa vähentää osallisuutta erilaisiin sosiaalisiin yhteisöihin. (Lähdesmäki & Vornanen, 2014)

3.3 RAI-järjestelmä toimintakyvyn arvioinnin välineenä

Lyhenne RAI tulee sanoista Resident Assessment Instrument. RAI-järjestelmä on standardoitu kansainvälinen järjestelmä, jolla voidaan havainnoida tai kerätä tietoa iäkkäiden tai kehitysvammaisten asiakkaiden toimintakyvystä. Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvveluista 15 a § tulee 1.1.2023 voimaan seuraavanlainen muutos: ”Hyvinvointialueen on käytettävä RAI-arviointivälineistöä iäkkään henkilön toimintakyvyn arvioinnissa, jos hän 15 §:n 1 momentissa tarkoitetun ammattihenkilön alustavan arvion mukaan tarvitsee säännöllisesti annettavia sosiaalipalveluja hoitonsa ja huolenpitonsa turvaamiseksi. Lisäksi hyvinvointialueen on huolehdittava, että RAI-arviointivälineistöä käytetään myös silloin, kun iäkäs henkilö saa edellä tarkoitettuja hyvinvointialueen järjestämiä palveluja ja hänen olosuhteissaan tapahtuu olennaisia muutoksia.” (Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvveluista 604/2022 15 a §)

RAI-järjestelmän on kehittänyt kansainvälinen inter-RAI tutkijajärjestö. Terveysten- ja hyvinvoinninlaitos (THL) on tehnyt heidän kanssaan sopimuksen Suomea koskevista käyttöoikeuksista. RAI on standardoitu tiedonkeruujärjestelmä, joka koostuu sadoista kysymyksistä. Kysymyksiä on neljältä eri toimintakyvyn osa-alueelta: arjesta suoriutuminen (BADL, IADL), psyykinen hyvinvointi (masennus, harhaisuus ja harhaluuloisuus), kognitio sekä sosiaalinen vuorovaikutus ja aktiivisuus. Lisäksi selvitetään taustatietoja, kuten diagnoosit ja lääkitukset. (Lähdesmäki & Vornanen, 2014, ss. 76–77)

RAI-järjestelmiä on kehitetty eri palvelutyyppeihin, vanhuksille on esimerkiksi erilliset RAI-mittaristot kotihoitoon, akuuttihoitoon sekä laitoshoitoon, vastaavasti mielenterveysasiakkaille on sairaalahoitoon ja avohoitoon suunnatut erilliset RAI-mittaristot.

Ydinkysymykset ovat kaikissa RAI-järjestelmissä samat, mutta sitten on jonkun verran erillisiä kysymyksiä kyseiseen palvelutyyppiin liittyen. Kysymysten perusteella muodostuu erilaisia mittareita, jotka kuvaavat asiakkaiden tarpeita sekä asiakasrakennetta. Mittareita muodostuu esimerkiksi arjesta suoriutumisesta, psyykkisestä ja kognitiivisesta voinnista, sosiaalisesta toimintakyvystä ja hyvinvoinnista sekä terveydentilasta, ravitsemuksesta ja

kivusta. Näiden mittareiden perusteella voidaan tehdä asiakkaalle yksilöllinen hoito- ja palvelusuunnitelmia sekä asettaa tavoitteita. (Lähdesmäki & Vornanen, 2014, ss. 76–77)

Kuurojen Palvelusäätöillä on RAI-ohjelmisto hankittuna DomaCare asiakastietojärjestelmän kautta. Palvelukeskus Sampolassa on käytössä kehitysvammaisille suunnattu RAI-ID (Intellectual Disabilities). Palvelukeskus Sampolassa on käytössä DomaCare toiminnanohjausjärjestelmä, jonka on suunnitellut oululainen yritys Invian Oy vuonna 2005 sosiaali- ja hoitoalan käyttöön. DomaCareen voidaan tallentaa kaikki asiakkaita koskevat tiedot ja tehdä päivittäiset kirjaukset. (DomaCare, n.d. -a)

DomaCareen on yhdistetty myös RAI-toimintakykyarvio, RAI pystytään tekemään suoraan toiminnanohjausjärjestelmän kautta. RAI-tietoa voidaan käyttää suoraan esimerkiksi asiakkaiden palvelusuunnitelmien tekemisessä ja luoda sen pohjalta asiakkaille omia tavoitteita. (DomaCare, n.d.-b). Palvelukeskus Sampolassa sisäisestä intranetistä selviää, että Palvelukeskus Sampolassa on käytössä kehitysvammaisille suunnattu RAI-ID. RAI-arvioinnin tekeminen aloitetaan DomaCaressa avaamalla asiakkaalle 7–14 vuorokauden mittainen intensiivijakso, jolloin asiakkaan tietoihin meneville ohjaajille aukeaa asiakkaan RAI-arviointiin liittyviä suppeampia kysymyspaketteja. Intensiivijakson jälkeen asiakkaalle tehdään varsinainen RAI-arviointi.

3.4 RAI-arvioinnin toteuttaminen

Inter-RAI-ID on kehitysvammaisten hoitoon suunnattu ammattilaisille kehitetty vakioitu vähimmäisarviointimenetelmä, jonka avulla voidaan arvioida henkilön tarpeita, voimavaroja ja mieltymyksiä. Kysymyksissä arvioidaan asiakkaan suoriutumista sekä oletettua suorituskykyä eri toiminnoissa. RAI-arviointia voidaan käyttää pohjana laadittaessa asiakkaalle hoito- ja palvelusuunnitelmaa. (interRAI_ID, 2022a)

RAI-arviointijärjestelmässä on kysymyksiä eri osa-alueilta ja jokaiseen kysymykseen liittyvät ohjeet. Näitä osa-alueita ovat sosiaalinen tuki, yhteisöllinen osallistuminen, toimintakyky, käyttäytyminen, fyysinen ja psyykinen terveys, palvelujen käyttö. Arvioinnin perusteella

pyritään löytämään ne henkilöt, joiden toimintakyky tai terveys on vaarassa heikentyä. (interRAI_ID, 2022a)

Arviointi perustuu asiakkaalle tai hänen läheisilleen esitettyihin kysymyksiin, asiakkaan havainnointiin, keskusteluun muiden hoitotiimin jäsenten kanssa sekä tutustumiseen raportointeihin asiakkaasta. Pyritään siihen, että asiakas on itse aina ensisijainen lähde vastattaessa kysymyksiin. Mikäli eri lähteistä saadut tiedot ovat ristiriidassa keskenään, tulee arvioijan käyttää omaa ammatillista arviointikykyään. Arviointia tehdessä voi käyttää apuna käsikirjaa, josta selitetään kyseisen arvioinnin osa-alueen tarkoitus sekä löytyy ohjeet kyseiseen kysymykseen vastaamiseen. Yleensä arviointia tehdessä käytetään kolmen edeltävän vuorokauden arviointijaksoa, mutta mikäli arviointijakso poikkeaa tästä, on tämäkin kerrottu käsikirjassa. (interRAI_ID, 2022a)

Kysymyksiin vastattaessa on hyvä pitää rinnalla käsikirjaa, josta näkee tiedot kysymysten tarkoituksesta, tärkeimmät termit on määritelty, kerrottu mitä menetelmää kannattaa käyttää tiedonlähteenä, vastausten kirjaamistapa ja lisäksi kysymyksistä on annettu esimerkkejä, joita voi hyödyntää vastausta mietittäessä. (interRAI_ID, 2022b)

Arviointi etenee seuraavassa järjestyksessä (interRAI_ID, 2022c):

Osa Aa	Asiakkaan tunnistetiedot ja perustiedot
Osa Ab	Arvioinnin tiedot
Osa B	Taustatiedot
Osa C	Yhteisöllisyys ja osallistuminen
Osa D	Vahvuudet, ihmissuhteet ja tuki
Osa E	Elintavat
Osa F	Ympäristön arviointi
Osa G	Kommunikaatio ja näkö
Osa H	Kognitio
Osa I	Terveydentila
Osa J	Arkisuoriutuminen
Osa K	Ravitsemustila ja suunterveys

Osa L	Mieliala ja käyttäytyminen
Osa M	Lääkitys
Osa N	Tukitoimet ja palvelut
Osa O	Diagnostinen tieto
Osa P	Uloskirjaus
Osa Q	Arviointitiedot

THL:n extranetin RAI-ID käsikirjassa neuvotaan aloittamaan asiakkaiden RAI-arviointien teko seuraavalla tavalla. Kun lähdetään tekemään asiakkaille RAI-arviointeja, tulisi ennen sitä perehtyä hyvin arviointilomakkeeseen, annettuihin vastausvaihtoihin ja esimerkkeihin. Sen jälkeen voi tehdä harjoitusarvioinnin jollekin asiakkaalle ja kirjata samanaikaisesti ylös ne kohdat, jotka herättävät kysymyksiä. Sen jälkeen luetaan näihin kysymyksiä herättäneisiin kohtiin liittyvät ohjeet ja määritelmät, arvioidaan vastaisiko edelleen samalla tavalla kysymykseen. Tämän lisäksi on hyvä vielä osallistua viralliseen RAI-koulutukseen. (interRAI_ID, 2022a)

RAI-arviointi tehdään asiakkaalle aina hoidon alkaessa, puolivuositain tai mikäli voinnissa tapahtuu jotain muutoksia. Esimerkiksi RAI-arviointi voidaan tehdä asiakkaalle tämän sairastuessa äkillisesti, tapaturman jälkeen tai jos hänen psyykinen vointinsa huonontuu. Hoidon alkaessa asiakkaalle tehdään kokonaisarviointi, mutta jatkossa voidaan myös tehdä osittaisarviointeja, jonka avulla voidaan seurata jotain tiettyä ongelmaa tai esimerkiksi hoidon tai kuntoutuksen vaikutuksia. (THL, 2023b) THL koostaa RAI-arvioinneista palauteraportin aina puolivuositain. Lukituista RAI-arvioinneista, jotka on tehty aikavälillä 1.1–30.6., siirtyvät tiedot THL:ään 1.8. ja THL koostaa palauteraportin 10 viikon kuluessa. Vastaavasti 1.7–31.12. tehdyistä RAI-arvioinneista tiedot siirtyvät THL:ään seuraavan vuoden helmikuun 1. päivänä. (THL, 2022c)

4 Koulutuksen järjestäminen viittomakielisille ammattilaisille

Koulutusta järjestettäessä on hyvä huomioida etukäteen monia asioita. Kirjassa Hyvä kouluttaja Kupias ja Koski ovat lähteneet avaamaan hyvän koulutustilaisuuden järjestämistä 10 kohdan avulla. Nämä 10 kohtaa ovat koulutuksen tavoite, koulutukseen osallistujat,

kouluttajan osaaminen, koulutuksen sisältö, materiaalit ja havainnollistaminen, koulutustila, menetelmät, ryhmän ohjaaminen, oma esiintyminen sekä arviointi ja palaute. Kouluttajan tulee aina huomioida koulutusta suunnitellessaan tilaajan esittämät toiveet sekä osallistujien koulutukselle luomat odotukset. (Kupias & Koski, 2012, ss. 8–10)

Koulutusta suunniteltaessa on hyvä miettiä miten ihmiset yleensä uusia taitoja oppivat. Usein taitojen oppiminen vaatii myös käytännön tekemistä ja pelkkä teorian opetus ei riitä. Taitoja on paljon erilaisia ja monet niistä oppii tekemällä. Taitoja on yksinkertaisia motorisia taitoja ja aina monimutkaisiin tieteellisen ajattelun taitoihin asti. Yleensä taitojen oppiminen vaatii monta toistoa, ennen kuin ne automatisoituvat ja muuttuvat osaksi toimintaamme. Oppimisen teorian mukaan, taitojen oppimiseen kuuluu kolme erilaista vaihetta. (Lonka, 2015, ss. 35–36)

Ensimmäinen vaihe on kognitiivinen vaihe, jossa aiheesta saadaan tietoa ja opitaan siihen liittyviä sääntöjä, jotka ovat pohjalla taitoa opetellessa. Tässä alkuvaiheessa tietoa ei saisi tulla kuitenkaan kerralla liikaa, koska kaikki ei millään pysy muistissa yhdellä kertaa vaan asiat jäävät paremmin mieleen, kun ihmiset pääsevät kokeilemaan asiaa itse. Toinen vaihe on nimeltään assosiativinen vaihe, siinä harjoitellaan uutta taitoa monia kertoja, jolloin vähitellen osasuoritukset alkavat muodostaa suuremman kokonaisuuden, toiminta alkaa sujua helpommin ja se kuormittaa vähemmän sitä tehdessä. Kolmas vaihe on autonominen vaihe, toiminta alkaa olla automatisoitua eikä tarvitse miettiä koko ajan taustalla olevia ohjeita ja sääntöjä. Tässä vaiheessa myös ongelmanratkaisu on nopeaa ja työskentelyssä tapahtuu vähemmän virheitä ja häiriöitä. (Lonka, 2015, ss. 35–36)

4.1 Koulutuksen suunnittelu

Koulutuksen suunnitteluvaiheessa koulutukselle luodaan yleensä tavoitteet. Usein miten tavoitteet tulevat koulutuksen tilaajalta, mutta niitä voidaan hiukan muokata vastaamaan osallistujien toiveita. Tavoitteisiin vaikuttavat myös kouluttajan osaaminen sekä käytettävissä olevat resurssit, kuten käytettävissä oleva tila, aika ja laitteet. Jos koulutus järjestetään työelämässä, on tavoitteet hyvä suunnitella organisaatiolähtöisesti. Koulutuksen

on hyvä tukea työpaikan tai yrityksen strategiaa sekä perustehtävää. (Kupias & Koski, 2012, ss. 11–21)

Joskus koulutuksen tilaajalta voi tulla tarkat määritelmät sille, mitä koulutuksella haetaan, esimerkiksi jos halutaan ottaa käyttöön joku uusi tietojärjestelmä. Usein koulutuksella halutaan muuttaa jotain koulutukseen osallistuvien toiminnassa, tavoitteena voi olla osaamisen kehittyminen, mutta lopulta vastuu oppimisesta on aina koulutukseen osallistujilla. Koulutuksen tavoitteet on hyvä luoda osallistujalähtöisiksi, jolloin yleensä osallistujat kehittyvät ja oppivat parhaiten. (Kupias & Koski, 2012, ss. 11–21)

Koulutusta suunniteltaessa on hyvä miettiä, millaiselle ryhmälle koulutus järjestetään. Koulutuksen suunnitteluun vaikuttaa myös paljon se onko koulutettavilla aiheesta tietoa etukäteen vai onko kaikki tieto heille uutta tietoa. Koulutettavilla voi olla aiheeseen hyvin erilaiset tavoitteet ja motivaatio, kouluttajan tehtävä olisikin ottaa huomioon erilaiset oppijat koulutusta pitäessään. Kouluttaja voi kysellä koulutukseen osallistujilta, millaista tietoa heillä on aiheesta etukäteen. Mikäli koulutettavilla ei ole aiheesta mitään ennakkotietoa, eivät kouluttajasta yksinkertaisilta ja helpoilta tuntuvat asiat ole sitä välttämättä koulutettaville. (Kupias & Koski, 2012, ss. 25–30)

Jos koulutuksen tavoitteena on oppia käyttämään jotain uutta järjestelmää, on koulutus hyvä rakentaa siten että ensin on aiheen tiedollinen vaihe, jossa käydään teoriassa läpi asiaa ja sen jälkeen siirrytään harjoittelemaan ohjatusti (Kupias & Koski, 2012, s. 62). Koulutuksen materiaalien suunnitteluun kuluu yleensä paljon aikaa. Koulutuksessa olisi hyvä käyttää diaesityksen lisäksi erilaisia havainnollistamismateriaaleja. Diaesityksessä ei saisi olla liikaa tietoa, kuvia kannattaa käyttää diaesityksessä hyödyksi. Koulutuksessa osallistujille voidaan jakaa myös materiaalia, jota he voivat jatkossa käyttää tukena, kun kertaavat asioita tai soveltavat asioita käytäntöön. (Kupias & Koski, 2012, ss. 74–81)

Koulutuksen suunnittelussa on hyvä huomioida käytettävissä oleva aika. Etukäteen kannattaa tehdä valmis aikataulu, aikaa eri vaiheeseen on hyvä varata riittävästi, jotta kaikki suunnitellut asiat ehditään käydä läpi. (Mehtonen & Suutarinen, 2016, s. 8) Koulutustila ja sen järjestely vaikuttaa myös osaltaan koulutukseen. Koulutustilan järjestely voi jo osaltaan

vaikuttaa siihen, mitä osallistujat odottavat tulevalta koulutukselta. (Kupias & Koski, 2012, s. 125)

4.2 Koulutuksen arviointi

Arviointi on tärkeä osa koulutusta. Koulutustoimintaa kehitettäessä sekä osallistujien kehittymiseen tarvitaan arviointia ja palautetta. Arviointiin kuuluu asioiden arvottaminen, palautetta voi vastaavasti olla kuvailevampaa. Palautteen kautta voi kehittyä, palautetta voi saada toisilta ihmisiltä, mutta on myös hyvä arvioida itseään. Palaute ja arviointi ei varsinaisesti vielä johda mihinkään vaan tarvitaan myös kykyä ja halua palautteen vastaanottamiseen. (Kupias & Koski, 2012, ss. 163–187)

Koulutusta arvioitaessa olisi hyvä arvioida sille asetettujen tavoitteiden toteutumista. Koulutuksen vaikuttavuutta ja tavoitteiden toteutumista voidaan arvioida tasoittain. Ensimmäisellä tasolla osallistujat kertovat mitä he pitivät koulutuksesta, kouluttajasta, järjestelyistä, ilmapiiristä sekä käytettävistä materiaaleista. Toisella tasolla arvioidaan sitä, mitä osallistujat ovat koulutuksen aikana oppineet. Jos koulutusta ennen on luotu tavoitteet sille, mitä koulutuksen aikana tulisi oppia, on koulutuksen jälkeen myös helpompi arvioida, miten tämä on toteutunut. (Kupias & Koski, 2012, ss. 163–187)

Yksi tapa arvioida oppimista on tehdä osallistujille osaamiskartoitus ennen koulutusta ja uudestaan sen jälkeen. Joskus oppimista voidaan arvioida myös erilaisin testeillä tai taitonäytöillä. Kolmannella tasolla arvioidaan koulutuksen vaikutuksia osallistujien toimintaan. Kolmannen tason arvioiminen on hankalampaa kuin kahden ensimmäisen tason. Joskus uuden asian käyttöönottoon saattaa löytyä esteitä työyhteisön sisältä ja se vaikuttaa koulutuksen vaikuttavuuteen. Osallistujat voivat arvioida koulutuksen jälkeen, miten arvioisivat koulutuksen vaikuttavan työyhteisössä, mutta kouluttajan voi olla mahdotonta arvioida koulutuksen vaikutuksia jälkikäteen vaan koulutuksen tilaaja tai esimies pystyy yleensä arvioimaan tätä paremmin. (Kupias & Koski, 2012, ss. 163–187)

Neljännessä tasossa arvioidaan vielä koulutuksen laajempia vaikutuksia koko organisaation toimintaan. Usein koulutuksilla haetaan muutoksia esimerkiksi jonkun työtavan

muuttamiseen tai toiminnan tehostumiseen. Koulutuksen tilausvaiheessa tilaajan olisi hyvä määritellä mihin työyhteisössä toivotaan muutosta ja millaisia vaikutuksia koulutuksella haetaan. Usein koulutuksen lopussa osallistujille jaetaan arviointi lomake, jossa he arvioivat koulutusta, kouluttajaa, omaa oppimistaan ja koulutuksen vaikutuksia työskentelyynsä sekä antavat ideoita koulutuksen kehittämiseksi. (Kupias & Koski, 2012, ss. 163–187)

4.3 Kehittämistoiminta ammatillisessa yhteisössä

Kehitystoiminta perustuu siihen, että on ensin joku kehitettävä kohde, jota lähdetään kehittämään tietyin tavoittein, menetelmin ja välinein. Etukäteen on hyvä päättää myös se, miten kehittämistyötä rajataan, miten sitä arvioidaan ja miten otetaan käyttöön.

Kehittämistyöhön osallistujilla tulisi olla yhtenäinen näkemys siitä, mitä halutaan kehittää ja mikä olisi paras tapa ymmärtää, selittää, uudistaa, parantaa ja muuttaa sitä. (Salonen ym. 2017, s. 29)

Kehittämisstrategioita on erilaisia, kuten toimintatutkimus, kehittävä työntutkimus ja käytäntötutkimus. Toimintatutkimus aloitetaan nykytilanteen ja historian selvittelyllä. Luodaan yhteinen tavoite ja määritellään edellytykset, joilla tavoitteet saavutetaan, nämä ohjaavat kehittämistyötä koko projektin ajan. Koko prosessin ajan tehdään tiedonkeruuta, aineiston analysointia ja työn muuttamista. Muutosprosessi etenee sykleissä: ensi suunnitteluvaiheessa luodaan uusia toimintatapoja ja työvälineitä, näitä kokeillaan käytännössä. Uusien toimintatapojen ja työvälineiden toimivuutta pyritään havainnoimaan erilaisin tiedonkeruumenetelmin, tämän perusteella toimintaa pyritään muokkaamaan ja parantamaan. Kehittyy uusi sykli ja syklejä kehittyy aina siihen asti kunne päästää kehitystyölle asetettuihin tavoitteisiin. (Salonen ym. 2017, s. 40)

Kehittämistoiminta on jaettu seitsemään eri vaiheeseen: kehittämistarpeen tunnistaminen, ideointivaihe, suunnitteluvaihe, toteutusvaihe, tulokset ja tuotokset, arviointivaihe ja päättämisen vaihe. Kehittämistyö aloitetaan siitä, että tunnistetaan joku kohde, jonka kehittämiseksi koetaan tarvetta. Tässä vaiheessa kehittämisen kohdetta voidaan jo lähteä rajaamaan, mutta ei lyödä vielä tarkasti lukkoon. Seuraavassa vaiheessa lähdetään ideoimaan, miten haluttu muutos voitaisiin saavuttaa ja luodaan alustava suunnitelma

etenemisestä. Tässä vaiheessa on hyvä osallistaa mahdollisimman laajasti eri henkilöitä, jotta saadaan riittävästi erilaisia näkökulmia. Kehittämisvaiheessa työlle nimetään yleensä vastuhenkilö tai -henkilöt, jotka lähtevät tarkentamaan kehittämistehtävää. Tässä vaiheessa luodaan realistiset tavoitteet ja sen vaatimat toteuttamisedellytykset. Tässä vaiheessa perehdytään myös tutkittuun tietoon, jota käytetään kehittämistyön perustana. (Salonen, ym. 2017, ss. 56–66)

Kun suunnitelmavaihe on hyväksytty, siirrytään toteuttamisvaiheeseen. Toteutusvaihe etenee tehdyn suunnitelman mukaisesti, mutta suunnitelmaa voidaan vielä tarkentaa tässä vaiheessa. Uutta toimintatapaa voidaan kokeilla ja kehittää sitä edelleen syklisten periaatteiden mukaisesti. Kehittämistoiminnasta saadut hyödyt ja toiminnan tulokset voidaan kuvailla tuloksissa tai tuotoksella. Tällainen tuotos voi olla konkreettinen kuten perehdytyskansio, opas, toimintapäivä, prosessikuvaus tai jokin uusi tuote. Tuloksena voi myös olla työyhteisön osaamistason nostaminen tai työskentelyn järjeittäminen. (Salonen, ym. 2017, ss. 56–66)

Vaikka kehittämistyön arviointia tehdään kaikissa vaiheissa, on se kuvailtu myös erillisenä vaiheena. Arviointia voi tapahtua ennen arvioitavaa tapahtumaa, toiminnan aikana ja toteutuksen päätyttyä. Arviointivaiheessa mietitään, miten kehittämistoiminnalle asetetut tavoitteet on saavutettu. Päätämisvaiheeseen kuuluu loppuraportin kirjoittaminen ja suunnitelma siitä, mitä tuloksille ja tuotoksille jatkossa tapahtuu, miten niitä hyödynnetään, miten levitetään ja otetaan käyttöön. (Salonen ym. 2017, ss. 56–66)

4.4 Viittomakieliset ja viittomakielelle tulkkaus

Suomessa on äidinkielenään viittomakieltä käyttäviä noin 5500, heistä kuuroja on noin 3000. Viittomakielisistä osa oppii kielen äidinkielenään kuuroilta vanhemmilta. Kuuroista lapsista suurin osa syntyy kuitenkin kuuleville vanhemmille, jolloin myös heidän vanhempansa opettelevat viittomakieltä vieraana kielenään. Viittomakielisiksi katsotaan viittomakieltä käyttävät, jotka samaistuvat viittomakieliseen yhteisöön. Suomessa on käytössä suomalaisen viittomakielen lisäksi myös suomenruotsalainen viittomakieli. (Kuurojen Liitto, n.d.-a)

Kuuroilla, huonokuuloisilla, kuuroutuneilla, kuurosokeilla sekä puhevammaisilla on oikeus käyttää tulkkia. Tulkkia saa käyttää missä tahansa elämän tilanteessa, tulkkauspalvelu on asiakkaille ilmaista, tulkkauspalvelun järjestää ja maksaa Kela. (Kuurojen Liitto, n.d-b) Kuulovammaiset käyttävät usein opiskellessaan viittomakielentulkkia tai kirjoitustulkkausta. Viittomakielen tulkit ovat ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneita ammattilaisia. (ESOK, n.d.)

Yleensä viittomakielentulkit tarvitsevat koulutusmateriaalin etukäteen, jotta voivat valmistautua tulkattavaan aiheeseen ja miettiä viittomaratkaisuja. Koulutuksissa, joissa paikalla on viittomakielisiä, on hyvä miettiä tilaratkaisuja ja opetusmenetelmien valintaa etukäteen. Viittomakielisten olisi hyvä nähdä samanaikaisesti opettaja, viittomakielentulkki sekä valkokangas. Viittomakieliset eivät pysty lukemaan samaan aikaan havaintomateriaalia ja katsomaan viittomakielentulkkia. Kouluttajan on hyvä puhua rauhallisesti, jotta tulkki ehtii tulkata kaiken ja antaa viittomakielisille aikaa lukea materiaaleja. Usein pidemmissä koulutustilaisuuksissa paikalla on kaksi viittomakielentulkkia, jotka hoitavat tulkkauksen paritulkkauksena. Tulkki tulkaa kaiken tilaisuudessa puhuttavan viittomakielellä ja vastaavasti viittomakielisten viittomiset puheelle. Tulkillla on vaitiolovelvollisuus, joten kaikkia asioita voidaan käsitellä normaalisti tulkin ollessa paikalla. (ESOK, n.d.)

5 RAI-toimintakykyarvio koulutuksen suunnittelu, toteutus ja arviointi

Työ toteutettiin toiminnallisena opinnäytetyönä. Opinnäytetyön pohjana on teoriaosuus ja varsinainen työ toteutettiin koulutustilaisuutena Palvelukeskus Sampolan palvelutalon työntekijöille. Aihe opinnäytetyöhön on tullut Palvelukeskus Sampolan esimiehiltä, opinnäytetyön edetessä on käyty keskustelua esimiesten kanssa, jotta aihetta on saatu rajattua tarkemmin ja mietitty yhdessä mikä tukisi työntekijöiden oppimista parhaiten.

Toiminnallinen opinnäytetyö on yksi tutkimuksellisen kehittämisen tapa. Toiminnallisessa opinnäytetyössä tehdään yleensä jokin tuotos, joka on tehty ammatillisen asiantuntijuuden sekä tutkimustyön pohjalta. Tuotoksen eri vaiheita kuvataan raportissa, jossa perusteellaan lähtökohtia, opinnäytetyöprosessin aikana tehtyjä valintoja sekä ratkaisuja. Opinnäytetyössä syntyvä tuotos voi olla esimerkiksi tapahtuma, opas tai vaikka konkreettinen esine.

Ammatillisen tuotoksen tavoitteena on palvella sen kohderyhmää tai toimintaympäristön arjen käytäntöjä. (Kostamo ym., 2022)

5.1 Koulutustilaisuuden suunnittelu

Opinnäytetyötä tehdessä kerättiin ensin teoriapohjaa koulutuksen järjestämistä varten. Kerätyn teorian pohjalta suunniteltiin koulutus Palvelukeskus Sampolan työntekijöille. Koulutus järjestettiin Palvelukeskus Sampolassa päivätoiminnan tilassa keskiviikkona ennen palvelutalon kokousta. Päivä valittiin yhdessä esimiehen kanssa, niin että mahdollisimman moni työntekijöistä pääsi osallistumaan koulutukseen ja myös heillä, joilla ei ole sinä päivänä työvuoroa oli mahdollisuus osallistua koulutukseen. Viittomakielisiä työntekijöitä pyydettiin tilaamaan paikalle viittomakielentulkit.

Kun paikalla on viittomakielisiä työntekijöitä, tulee koulutus järjestää siten, että kaikki näkevät toinen toisensa sekä eteen valkokankaalle, joten koulutuksen ajan koulutukseen osallistujat istuivat puolikaareissa. Tulkit istuivat kouluttajan vieressä, jotta kaikki näkivät sekä tulkit että kouluttajan samanaikaisesti. Koulutuksessa oli tarkoitus myös kokeilla RAI-arvioinnin tekemistä käytännössä, jolloin tilan takaosaan oli laitettu valmiiksi pienet pöytäryhmät ja jokaisella ryhmällä on oma kannettavatietokone työskentelyä varten. Koulutuksen maksimi osallistujamäärä oli etukäteen tiedossa ja tiedettiin että osallistujia on enimmillään yhdeksän, joten pienryhmiä muodostettiin kolme.

Koulutuksen rakennetta suunniteltiin Kirsti Longan kirjassa *Oivalentava oppiminen* (2012, s. 36) kuvaavan taitojen oppimisen vaiheiden kautta. Ensimmäisessä kognitiivisessa vaiheessa aloitettiin teoriaosuudella, jossa kouluttaja kertoo koulutettaville perustietoa toimintakyvyn arvioinnista sekä RAI-välineistöstä. Koulutuksen aikana päästiin myös aloittamaan toinen vaihe, assosiatiivinen vaihe eli teoriaosuuden jälkeen jaettiin koulutettavat pienryhmiin, joissa he pääsivät kokeilemaan RAI-arvioinnin tekemistä. Kouluttaja kiersi ryhmissä auttamassa ja katsomassa miten työskentely sujuu. Koulutuksen aikana oli tarkoitus miettiä ryhmän kanssa, että miten taitojen harjoittelua jatketaan ja miten he pääsisivät kolmanteen vaiheeseen eli autonomiseen vaiheeseen.

5.2 Koulutuksen rakenne

Koulutuksen toteuttamispäiväksi varattiin maaliskuussa 2023 yhtenä iltapäivänä 1,5 tuntia. Koulutukseen ei päässyt osallistumaan kaikki työntekijät, mutta paikalla oli sekä kuulevia työntekijöitä että viittomakielisiä työntekijöitä. Sampolasta varattiin päivätoiminnantila kyseistä koulutusta varten. Viikkoa ennen koulutusta kouluttaja avasi valmiiksi Sampolan DomaCareen yhdelle malliasiakkaalle RAI-intensiivijakson ja tavoitteena oli tätä malliasiakkaan RAI-toimintakykyarvioita tehdä koulutuksen aikana. Koulutukselle oli etukäteen suunniteltu aikataulu, joka on tämän opinnäytetyön ensimmäisenä liitteenä. Aikataulussa huomioitiin käytettävissä oleva aika ja pyrittiin etukäteen määrittelemään kauanko yhteen vaiheeseen, on aikaa käytettävissä.

Koulutusta ennen kouluttaja huolehti kaikki tarvittavat materiaalit valmiiksi tilaan. PowerPoint-esitys teoriaosuutta varten avattiin tietokoneelta ja heijastettiin valkokankaalle. Penkit laitettiin puolikaareen tilan etuosaan, josta kaikki näkivät valkotaulun. Kouluttajan viereen varattiin kaksi tuolia viittomakielentulkeille. Tilan takaosaan laitettiin valmiiksi pöydät ja kannettavat tietokoneet pienryhmätyöskentelyä varten.

Koulutukseen osallistujat saivat itse valita paikkansa valmiiksi laitetuista penkeistä. Koulutustilaisuus aloitettiin kertomalla koulutuksen aikataulusta sekä koulutuksen tavoitteista. Etukäteen oli tiedossa, että Sampolan työntekijät eivät ole tehneet asiakkaille RAI-toimintakykyarviointeja, joten heidän etukäteistietoaan aiheesta ei koulutuksen alussa lähdetty selvittämään. PowerPoint esityksellä pyrittiin kertomaan koulutukseen osallistuville perustietoa toimintakyvystä, sen arvioimisesta sekä RAI-välineistöistä ja sen käytöstä.

PowerPoint-esityksen jälkeen esiteltiin lyhyesti vielä yhteisesti, miten DomaCaren-asiakastietojärjestelmän kautta RAI-arviointiin pääsee, miten asiakkaalle avataan intensiivijakso, mihin kysymyksiin vastaukset tulevat automaattisesti DomaCaren asiakastiedoista ja miten näkee mihin kysymyksiin ei ole vielä vastattu. Tarkoituksena oli keskustella yhdessä, miten jatkossa asiakkaiden RAI-arvioinnit olisi hyvä toteuttaa, olisiko hyvä luoda työryhmä, joka arviointeja tekee vai tekevätkö esimerkiksi omaohjaajat omille asiakkailleen arviointeja.

Koulutuksen puolivälissä pidettiin pieni tauko, jolloin tilaa tuuletettiin, koulutettavat saivat hieman jaloitella ja kouluttajalla oli vielä aikaa valmistella seuraavaa pienryhmätyöskentelyä tarvittaessa. Tauon jälkeen käytiin vielä läpi tehtävän anto pienryhmätyöskentelyyn. Tavoitteena oli, että pienryhmissä harjoitellaan RAI-arviointiin menemistä, katsotaan läpi, millaisista aihealueista RAI-arviointi koostuu ja sen jälkeen vastattiin ryhmälle annetun aihealueen kysymyksiin.

Yksi ryhmä vastasi osan C Yhteisöllisyys ja osallistuminen sekä osan D Vahvuudet, ihmissuhteet ja tuki kysymyksiin, toinen ryhmä vastasi osan J Arkisuoriutuminen kysymyksiin ja kolmas ryhmä osan L Mieliala ja käyttäytyminen- kysymyksiin. Mikäli osallistujia olisi niin vähän paikalla, että saataisiin muodostettua vain kaksi ryhmää, voisivat he vastata osien J ja L kysymyksiin. RAI-käsikirjat oli tulostettuina paperisena jokaisella pienryhmällä, josta koulutettavat pystyivät lukemaan mitä kysymyksellä tarkoitetaan ja lisäksi kouluttaja kiersi auttamassa ryhmissä.

Ryhmätyöskentelyn jälkeen purettiin vielä yhteisesti miltä RAI-kysymyksiin vastaaminen tuntui, mikä oli vaikeaa ja mikä helppoa. Mitä mieltä koulutettavat ovat, että tarvitsevatko vielä lisäkoulutusta aiheesta ja haluavatko vielä tehdä ensimmäisiä RAI-arviointeja yhdessä jonkun kanssa vai tuntuuko, että voisivat lähteä tekemään arviointia jo itsenäisesti. Lopuksi koulutettavilla oli vielä mahdollisuus antaa nimettömästi palautetta koulutuksesta, palautteen anto ei ollut pakollista vaan jokainen sai täyttää paperin halutessaan. Palautelomake on tämän opinnäytetyön toisena liitteenä.

5.3 Koulutustilaisuuden kuvaus

Kouluttaja oli ennen koulutuksen alkua tehnyt tilan etuosaan luentotilan, jossa PowerPoint-esitys oli heijastettuna ruudulle ja tuolit asetettuna puolikaareen. Koulutettavia oli lopulta paikalla 6 henkilöä, joista yksi oli viittomakielinen ja siten paikalla myös kaksi viittomakielen tulkkia. Paikalla olevista työntekijöistä yksi oli sairaanhoitaja ja loput viisi lähihoitajia. Koulutustilaisuus eteni etukäteistehdyn suunnitelman mukaisesti. Alkuun käytiin läpi lyhyesti koulutuksen sisältöä, aikataulua ja tavoitteita. Sen jälkeen esiteltiin teoriaosuus, jonka pohjana oli PowerPoint-esitys. Teoriaosuudessa kerrottiin ensin yleisesti toimintakyvystä,

sen erilaisista luokittelutavoista ja sitten RAI-järjestelmästä, RAI-mittareista ja RAI-toimintakyky arvioinnin tekemisestä.

Yksi tavoite koulutustilaisuudelle oli, että mietitään yhdessä käytäntöjä, miten jatkossa RAI-arvioinnit Sampolassa voidaan toteuttaa. Tässä osuudessa syntyi todella hyvää keskustelua, joten tähän käytettiin etukäteen suunniteltua aikaa enemmän. Koska keskustelulle käytännöistä ja jatkosta haluttiin antaa kaikki sille tarvittava aika, lopulta käytännön harjoittelulle jäi hieman vähemmän aikaa mitä etukäteen oli suunniteltu. Lopuksi koulutukseen osallistujat saivat halutessaan täyttää palautelomakkeen. Koulutettavilla kerrottiin, että palautteen antaminen on vapaaehtoista, sen saa tehdä nimettömänä, yksittäistä vastaajaa ei voida tunnistaa vastausten perusteella ja palautetta käytetään koulutuksen arvioinnissa sekä jatkokoulutuksen suunnittelussa. Palautteita tuli yhteensä viisi kappaletta.

5.4 Koulutustilaisuuden arviointi

Palautetta koulutukseen osallistujilta kerättiin etukäteen tehdyn palautelomakkeen kautta. Palautelomake on tämän opinnäytetyön toisena liitteenä. Palautelomakkeessa on ensin kysymyksiä, joihin vastattiin laittamalla rasti parhaiten omaa mielipidettä kuvaavaan kohtaan. Sen jälkeen oli mahdollisuus antaa vapaata palautetta. Sen jälkeen koulutukseen osallistujien piti kertoa kaksi asiaa, jotka ovat oppineet koulutuksen aikana. Palautelomakkeen jokainen osallistuja sai täyttää nimettömänä ja ne kerättiin niin ettei kouluttaja voi tietää mikä lomake on keneltäkin. Opinnäytetyössä ei eritelty koulutukseen osallistujia eikä heiltä saatuja yksittäisiä palautteita vaan palautetta käsiteltiin siten, ettei yksittäistä osallistujaa ja hänen palautettaan pystytä tunnistamaan.

Palautteita koulutuksesta tuli yhteensä viisi kappaletta. Pääsääntöisesti koulutuksesta saatu palaute oli positiivista. Kysymykseen koulutuksen sisältö vastasi odotuksiani neljä vastaajaa vastasi täysin samaa mieltä ja yksi jokseenkin samaa mieltä. Kysymyksiin koulutuksen käytettävät materiaalit olivat hyödyllisiä, koulutuksen käytännön järjestelyt toimivat hyvin ja kouluttaja oli asiantunteva kaikki koulutukseen osallistuneet, olivat vastanneet täysin samaa mieltä. Oma aktiivisuus koulutuksen osallistujilla vaihteli ja osalle osa tiedosta oli jo tuttua

ennestään. Sanallista palautetta tuli koulutuksen aikataulutuksesta, josta oltiin pidetty ja erityisesti siitä, että myös vapaalle keskustelulle oli aikaa. Koulutustilaisuuksia toivottiin myös lisää ja aiheesta kertausta ja harjoitusta.

Jokainen koulutukseen osallistuja oli kirjoittanut kaksi asiaa, jotka oppivat koulutuksen aikana, eniten toistui asiakkaiden omalle hoidolle ja palvelutalossa asumiselle luomat tavoitteet, että ovat todella asiakkaan omia toiveita ja ne pitäisi paremmin hyödyntää. Toisena korostui, se että näitä RAI-arviointeja ei tehdä vain siksi että ne on pakko tehdä, vaan oikeasti saatuja vastauksia tilastoidaan ja lisäksi sieltä nousee paljon hyödyllistä tietoa, jota oikeasti voidaan käyttää hyödyksi.

6 Pohdinta

Opinnäytetyön tekemisestä tuli yllättävän pitkä prosessi. Hieman työn tekeminen viivästyi opinnäytetyöntekijän omien aikataulujen takia, mutta hieman aikaa vaati myös työyhteisössä tapahtuneet organisaatiomuutokset. Aihe opinnäytetyöhön tuli työnantajalta, mutta varsinaista tarkkaa aiheajasta ei tullut sieltä puolelta. Opinnäytetyötä tehdessä opinnäytetyön rajaus on tarkentunut esimiesten kanssa käytyjen keskustelun kautta ja samoin kun oma työnkuva on muokkautunut organisaatiomuutosten takia. Opinnäytetyö on edetessään muokkautunut tiettyyn suuntaan. Opinnäytetyöprosessin aikana palautetta on tullut ohjaavilta opettajilta, opponenteilta ja tilaajataholta. Näiden palautteiden perusteella on pyritty tekemään muutoksia opinnäytetyöhön, sen sisältöön ja rakenteisiin.

Organisaatiossa tapahtuvien muutosten myötä toimin jatkossa RAI-vastaavana ja opinnäytetyötä tehdessä sain todella paljon uutta tietoa, jota voin jatkossa käyttää työssäni. Pääsimme nyt alkuun suunniteltaessa Palvelukeskus Sampolan RAI-arviointien teon käytänteitä ja tämän kehittäminen jatkuu vielä tulevaisuudessa. Tällaisia eri aihealueista käytäviä yhteisiä keskusteluja pitäisi järjestää useammin, sillä kun monta alan ammattilaista kokoontuu yhteen keskustelemaan, voi tulla paljon uusia näkökulmia, joita yksin työskennellessä ei tule ollenkaan mieleen.

6.1 Opinnäytetyön tulokset

Opinnäytetyölle etukäteen esitetyt tavoitteet toteutuivat opinnäytetyötä tehdessä. Koulutuksessa paikalla olevat työntekijät saivat aiheesta perustietoa, tavoitteena oli myös, että työntekijöillä olisi enemmän valmiuksia lähteä tekemään RAI-arviointia omille ohjattavilleen asiakkaille, käytännöt olisi luotu yhdessä ja kaikilla tiedossa sekä arviointeja tehtäisiin mahdollisimman samalla tavalla kaikille asiakkaille. Opinnäytetyön laajuuden vuoksi, koulutustilaisuudessa ei keskitytty tarkemmin RAI-arviointien tulosten analysoimiseen, miten mittareiden pohjalta luodaan asiakkaille tavoitteita ja palvelusuunnitelma, sekä miten näitä sitten arvioidaan käytännön työssä. Nämä RAI-arvioinnilla saadut tulokset käydään läpi vain yleisellä tasolla ja jatkokoulutuksen aiheena voisikin olla juuri tulosten hyödyntäminen käytännön työssä.

Teoriaosuudessa on keskitytty siihen, mitä pohjatietoa tarvitaan koulutuksen järjestämiseen, miten järjestetään hyvä koulutus ja miten koulutusta arvioidaan. Myös viittomakielinen näkökulma on työssä huomioitu, koska se on kuitenkin merkittävässä osassa Palvelukeskus Sampolassa. Toisena opinnäytetyötä ohjaavana kysymyksenä olikin, miten järjestetään koulutustilaisuus ammattilaisille. Tästä opinnäytetyössä on kerrottuna perustiedot koulutustilaisuuden järjestämisestä ja myös viittomakielinen näkökulma on huomioitu.

Kehittämistyö RAI-toimintakykyarvioiden toteuttamisessa Palvelukeskus Sampolassa päästiin vasta alkuun. Saatiin sovittua perusasioita toteuttamiseen liittyen ja päätettyä, että jatkossa päävastuun RAI-arvioinneista ottaa palvelukeskukselle nimetty RAI-vastaava. Jokaisella työntekijällä on kuitenkin vastuu osallistua RAI-arviointien tekoon vastaamalla intensiivijakson kysymyksiin ja lisäksi pääsevät myös harjoittelemaan RAI-arviointien tekoa yhdessä RAI-vastaavan kanssa. RAI-vastaava koulutautuu myöhemmin lisää, jotta myös RAI-arviointien tulokset saataisiin paremmin hyödynnettyä ja sen jälkeen työntekijöille on varmasti tiedossa lisää koulutuksia aiheesta.

Opinnäytetyön loppuseminaari järjestettiin tilaajan Palvelukeskus Sampolan viikkokokouksessa huhtikuussa 2023, jossa esiteltiin työn tuloksia. Tilaajalta saadun palautteen perusteella, koulutus oli hyvä alku Sampolan RAI-arvioinneilla, työntekijät saivat

paljon perustietoa aiheesta ja yhteisiä käytäntöjä päästiin sopimaan. Jatkossa lisäkoulutukselle on varmasti tarvetta ja perehdytys aiheeseen jatkuu myös tulevaisuudessa.

6.2 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuseettinen tiedekunta on ohjeessaan Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa määritellyt seitsemän lähtökohtaa, jotka ovat perustana tieteelliselle käytännölle tutkimuseetiikan näkökulmasta. Nämä seitsemän lähtökohtaa ovat: Tutkimustyössä noudatetaan rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta, näitä tulee noudattaa myös tulosten tallentamisessa ja esittämisessä sekä tulosten arvioimisessa. Tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmiä valittaessa huomioidaan eettisyys, avoimuus ja vastuullisuus. Muiden tutkijoiden työtä tulee kunnioittaa ja muiden tekemiin julkaisuihin viitata asianmukaisella tavalla. Tieteelliselle tiedolle on asetettu vaatimukset tutkimuksen tekoon ja raportoimiseen, sekä tiedon tallentamiseen.

Tutkimusluvut tulee olla kunnossa. Ennen tutkimuksen aloittamista sovitaan kaikkien osapuolten oikeudet, tekijyyttä koskevat periaatteet, vastuut ja velvollisuudet sekä aineistojen säilyttämistä ja käyttöoikeuksia koskevat kysymykset. Rahoituslähteet ja muut sidonnaisuudet tulee ilmoittaa raporttia tehdessä. (Tutkimuseettinen tiedekunta, 2012)

Nämä edellä kuvatut tutkimuseettisen tiedekunnan määrittelemät seitsemän lähtökohtaa tutkimustyölle sopivat opinnäytetyön eettisyyden ja luotettavuuden määrittelyssä, vaikka varsinaisesta tutkimustyöstä ei olekaan kysymys. Ennen opinnäytetyön aloitusta, työstä on sovittu yhteistyössä Palvelukeskus Sampolan kanssa. Opinnäytetyöstä tehtiin sopimus, jossa allekirjoittajina olivat opinnäytetyön tekijä, opinnäytetyön tilaaja ja ohjaava opettaja. Varsinaista rahoitukseen liittyvää sopimusta ei ole tehty, koska työskentelystä ei ole koitunut kustannuksia eri osapuolille. Koulutustilaisuuden järjestämisestä sovittiin etukäteen esimiehen kanssa, että sen opinnäytetyöntekijä saa järjestää työaikana.

Opinnäytetyötä tehdessä lähteiksi on pyritty valitsemaan ensisijaisia lähteitä, jotka ovat luotettavista lähteistä peräisin. Myös lähteiden ikää on arvioitu ja mietitty niissä olevan tiedon ajankohtaisuutta. Kaikki muiden lähteistä peräisin oleva tieto on merkitty

asianmukaisesti lähdeviittein ja lähdeluetteloon eikä muiden tietoa ole käytetty väärin tai esitetty omana tietona.

Opinnäytetyö on tehty opinnäytetyön vaatimuksia noudattaen, tiedon etsinnän, koulutuksen järjestämisen ja tulosten raportoinnin osalta. Tietoa etsiessä ja opinnäytetyötä tehdessä on huomioitu myös, ettei käytetä opinnäytetyöntekijän käytettävissä olevaa salassa pidettävää tietoa. Myöskään opinnäytetyössä ei ole eritelty koulutukseen osallistujia ja heidän palautteitaan, siten että yksittäinen vastaaja voitaisiin tunnistaa. Opinnäytetyö on tallennettu noudattaen suojausperiaatteita.

6.3 Opinnäytetyön merkitys omalle ammatilliselle kehitykselle

En ole aikaisemmin järjestänyt koulutusta oman ammattiryhmän asiantuntijoille, joten oli todella mielenkiintoista tutkia mitä erilaisia asioita kannattaa huomioida koulutustilaisuutta järjestettäessä. Jatkossa koulutuksen järjestäminen on varmasti helpompaa, kun on tehnyt jo kertaalleen huolellisen pohjatyon. Olen työpaikkani RAI-vastaava, joten jatkossakin varmasti järjestän työntekijöille koulutusta ja perehdytystä aiheeseen. Sain myös itselleni työni tueksi paljon uutta tietoa ja tulevaisuudessa on helpompi etsiä aiheesta tietoa kun on siihen nyt hyvin perehtynyt.

Aikaisemmissa ammattikorkeakouluopinnoissani, olen tehnyt jo yhden opinnäytetyön. Siitä on tosin jo lähes 15 vuotta aikaa, joten tässä välissä tiedonhaun menetelmät ovat huomattavasti kehittyneet. Nykypäivänä on paljon erilaisia tietokantoja, joista tietoa voi etsiä. Oli hyvä tutustua näihin erilaisiin tietokantoihin ja saada opastusta tiedonhakuun, jatkossa työskennellessäni sairaanhoitajana voin hyödyntää näitä eri lähteitä. Myös opinnäytetyön kirjoittaminen oli hyvää kertausta erilaisista kielioppiasioista, ja siitäkin on hyötyä, kun teemme työpaikallani erilaisia suunnitelmia ja arvioita.

Lähteet

DomaCare. (n.d.-a). *DomaCare Hoiva-alan erityistarpeet huomioiva*

toiminnanohjausjärjestelmä. <https://domacare.fi/>

DomaCare. (n.d.-b). *Ominaisuudet. RAI-toimintakykyarvio.*

<https://domacare.fi/ominaisuudet/rai/>

ESOK. (n.d.). *Kuuron ja huonokuuloisen opiskelijan huomioon ottaminen*

korkeakouluopiskelussa. Opas. ESOK-hanke 2006–2011.

<http://www.esok.fi/hankkeet/esok-hanke/julkaisut/oppaat/kuulo>

interRAI_ID. (2022a). *Kehitysvammaisten henkilöiden palvelut (interRAI-ID). Arviointilomake*

ja käsikirja. Käsikirja. Osa 1: Tietoa interRAI-ID-arviointijärjestelmästä Fi-versio Fi2021.1.

(päivitys 29.4.2022) THL. RAI Extranet

interRAI_ID. (2022b). *Kehitysvammaisten henkilöiden palvelut (interRAI-ID). Arviointilomake*

ja käsikirja. Käsikirja. Osa 2: interRAI-ID-arviointilomakkeen täyttöohje. Fi-versio Fi2021.1.

(päivitys 29.4.2022) THL. RAI Extranet.

interRAI_ID. (2022c). *Kehitysvammaisten henkilöiden palvelut (interRAI-ID). Arviointilomake*

ja käsikirja. Arviointilomake. Versio Fi2021.1. (päivitys 29.4.2022). THL. RAI Extranet.

Kostamo, P., Airaksinen, T. & Vilka, H. (2022). *Kirjoita itsesi asiantuntijaksi. Opas*

toiminnalliseen opinnäytetyöhön. ART HOUSE

Kupias, P. & Koski, M. (2012). *Hyvä kouluttaja.* SanomaPro Oy.

Kuurojen Liitto. (n.d.-a). *Viittomakieliset.* Haettu 10.11.2022 osoitteesta

<https://kuurojenliitto.fi/viittomakieliset/>

Kuurojen Liitto. (n.d.-b). *Tietoa tulkkauksesta.* Haettu 10.11.2022 osoitteesta

<https://kuurojenliitto.fi/tietoa-tulkkauksesta/>

- Kuurojen Palvelusäätiö. (2022). *Asumispalvelut. Omavalvonta. Omavalvontasuunnitelma (pdf)*, Palvelukeskus Sampola. <https://kpsaatio.fi/wp-content/uploads/2022/11/Omavalvontasuunnitelma-Palvelukeskus-Sampola-2022.pdf>
- Kuurojen Palvelusäätiö. (n.d.-a). *Säätiö. Kuurojen Palvelusäätiö sr*. Haettu 23.9.2022 osoitteesta: <https://kpsaatio.fi/kuurojen-palvelusaatio-sr/>
- Kuurojen Palvelusäätiö. (n.d.-b). *Asumispalvelut. Säätiön asumispalvelut*. Haettu 25.10.2022 osoitteesta: <https://kpsaatio.fi/asumispalvelut/palvelukeskus-sampola-hameenlinna/>
- Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvueluista 604/2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2012/20120980>
- Lonka, K. (2015). *Oivaltava oppiminen*. Otava
- Lähdesmäki, L. & Vornanen, L. (2014). *Vanhuksen parhaaksi. Hoitaja toimintakyvyn tukijana*. EDITA
- Mehtonen, V. & Suutarinen, J., (2016). *Opaslehtinen hoitoalan koulutustilaisuuden järjestämisestä hoitoalan opiskelijoille*. [Opinnäytetyö. Karelia-ammattikorkeakoulu.] <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201605025768>
- Pohjolainen, T. & Saltychev, M. (2015). *Toimintakyky. Fysiatrta. Oppiportti*. Haettu 1.11.2022 osoitteesta <https://www.oppiportti.fi>
- Salonen, K., Eloranta, S., Hautala, T. & Kinos, S. (2017). *Kehittämistoiminta ja kehittämisen menetelmiä ammatillisessa korkeakoulutuksessa*. Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 108. <https://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522166494.pdf>
- THL. (2022a). *Tietoa RAI-järjestelmästä*. Haettu 16.8.2022 osoitteesta <https://thl.fi/fi/web/ikaantyminen/palvelutarpeiden-arviointi-rai-jarjestelmalla/tietoa-rai-jarjestelmasta>
- THL. (2022b). *Toimintakyky. Mitä toimintakyky on?* Haettu 11.10.2022 osoitteesta <https://thl.fi/fi/web/toimintakyky/mita-toimintakyky-on>

- THL. (2022c). *RAI-tiedonsiirron ohjeet*. Haettu 9.2.2022 osoitteesta <https://thl.fi/fi/web/ikaantyminen/palvelutarpeiden-arviointi-rai-jarjestelmalla/rai-vertailutietokannat/rai-tiedonsiirron-ohjeet>
- THL. (2023a). *Toimintakyky. Miten valitsen toimintakyvyn mittarin?* Haettu 30.3.2023 osoitteesta <https://thl.fi/fi/web/toimintakyky/toimintakyvyn-arviointi/arviointimenetelman-valinta>
- THL. (2023b). *RAI-arviointi asiakastyössä*. Haettu 9.2.2023 osoitteesta <https://thl.fi/fi/web/ikaantyminen/palvelutarpeiden-arviointi-rai-jarjestelmalla/rai-arviointi-asiakastyossa>
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2012). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa*. Ohje. Haettu 2.4.2023 osoitteesta https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf
- Vuoksimaa, E. (2019). *Kognitiivisten toimintojen muutokset - mikä on ikääntymistä, mikä sairautta?* *Lääketieteellinen Aikakauskirja Duodecim*, 135(11), 1075–1084. <https://www.duodecimlehti.fi/duo14952>
- WHO. (n.d.) *International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF)*. Haettu 11.10.2022 osoitteesta <https://www.who.int/standards/classifications/international-classification-of-functioning-disability-and-health>

Liite 1: Koulutustilaisuuden aikataulu

Ajoitus, kokonaiskesto 1,5 h	Mitä tehdään?	Miten istutaan + ryhmän koko?	Muuta huomioitavaa
5 min	Tervetulosanat ja lyhyesti koulutuksen sisällöstä	Koko ryhmä, puolikaassa	Viittomakielentulkit istumaan tilan etuosaan, kaikilla näkyvä valkokankaalle
20 min	PowerPoint esitys Tavoite: Saada teoriaosuus esiteltyä ja koulutettavat tietävät mitä toimintakyvyllä tarkoitetaan	Koko ryhmä, puolikaassa	Riittävän hidas tempo, jotta viittomakielentulkit ehtivät tulkata kaiken
10 min	Keskustellaan Sampolan RAI-käytännöistä Tavoitteena saada luotua toimintasuunnitelma tulevaa varten, miettiä yhdessä käytännöt ja aikataulut	Koko ryhmä, puolikaassa	
10 min	Tauko		Tuuletetaan tilaa, aikaa käydä vessassa ja seuraavat työskentelypisteet

			valmiiksi
25 min	Työskentelyä pienryhmissä, harjoitellaan RAI-välineistön käyttöä	Kolme pöytäryhmää, joissa jokaisessa tietokone + n.3 henkilöä, kouluttaja kiertää auttamassa	Viittomakielisiä vain kahteen ryhmään, niin toinen tulkki voi olla toisessa ryhmässä ja toinen toisessa
10 min	Tehtävän purku, katsotaan yhdessä ja mietitään missä ollut hankaluuksia, sovitaan miten harjoittelua jatketaan		
10 min	Palautelomakkeen täyttö + lopetussanat	Koko ryhmä, puolikaassa	

Liite 2: Koulutuksen palautelomake

RAI-toimintakykyarvion käyttöönotto Palvelukeskus Sampolassa –

koulutus 28.3.2023

Palautelomake: Täyttäminen on vapaaehtoista ja palautelomake täytetään nimettömänä. Palautetta käytetään kouluttajan opinnäytetyön koulutusosuuden arvioinnissa sekä jatkokoulutuksien suunnittelussa. Vastaukset käsitellään siten, että yksittäistä vastaajaa ei voida tunnistaa vastausten perusteella.

Laita rasti parhaiten kuvaavan vaihtoehdon kohdalle (yksi rasti joka riville)

Kysymys	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä	En osaa sanoa
Koulutuksen sisältö vastasi odotuksia					
Koulutuksessa käytettävät materiaalit olivat hyödyllisiä					
Koulutuksessa esitettävät asiat oli esitetty selkeästi					
Sain koulutuksen aikana uutta tietoa					
Koulutuksen käytännön järjestelyt toimivat hyvin					
Kouluttaja oli asiantunteva					
Olin itse aktiivinen koulutuksen aikana					

Vapaa palaute: mitä muuta haluaisit sanoa esim. koulutuksesta, kouluttajasta, käytännönjärjestelyistä tai tulevaisuuden tarpeista:

Kerro kaksi asiaa, jotka opit koulutuksen aikana

Kiitos koulutukseen osallistumisesta!